

ספרי היהלום

מרגליות יקרות ואבני חושן,
פנינים נפלאים וסיפורי צדיקים
דברי הגות ורעיון
מאוצרות תורת החסידות
עשובצות זהב ועסודרות
משיעוריו ושיחותיו של
רבי מנחם מענדל פערמאן שליט"א
חג השבועות

שבת קודש

אכסוף נעים שבת
בקדושת השבת וסגולתה

על המועד

נצוצי אורה עשג
יעי המועדים העקודשים

אב תעירי ואב תעודדי

בספרו 'קדושת לוי' (דרוש לשבועות) סיפר הרב הקדוש רבי לוי יצחק מברדיטשוב ז"ע שבהיותו במדינת ליטא נשאל מפני מה נקרא חג שבועות בשם 'עצרת', והשיב על כך בשלשה אופנים:

קדושתם של מועדי ישראל, שני חלקים יש בה: חלק אחד הוא בעשיית מצוה הנוהגת בו וחלק שני באיסור עשיית מלאכה.

והנה בשונה מחג הפסח בו חייבים אנו לאכול מצה וכן חג הסוכות בו עלינו לשבת בסוכה, יוצא דופן הוא חג השבועות אשר אין אף מצוה מיוחדת הנוהגת בו ורק במצות ההמנועות מעשיית מלאכה שזה הוא לשאר המועדים.

מסיבה זו נקרא החג 'עצרת' על שם שבו עצורנו אנו מעשיית מלאכה אשר על ידי כך מקדשים אנו יום זה מכל שאר ימי החל.

טעם נוסף יש לדבר, שבשונה מכל המועדים ששם נקרא על שם המאורע, כלומר על שם המצוה הנוהגת בהן וכדוגמת חג הפסח וחג הסוכות, חג השבועות אינו כן אלא נקרא הוא על שם מצות ספירת העמר הנאמרת על ידינו במשך שבועות.

לדברי קדושת לוי' השמחה בחג השבועות היא כעין שמחת סיום מסכת, שכיון שביום זה מסיימים אנו לספור את העמר על כן חוגגים אנו לגמרה של מצוה ובעין שהשתבח האמורא **אבי במסכת שבת** (ק"ה) על כך שנוהג היה לעשות יום טוב לחכמים כאשר הבחין בתלמידים חכם המשלים את לימוד המסכת. ואמרו **חכמינו ז"ל במדרש** (שהש"א א ט, קה"א א) שהשמחה גדולה מאד בעת סיום מסכת ויש לערוך סעודה לשמחת התורה.

והנה לגבי חג שמיני עצרת פרש רש"י הקדוש (ויקרא כג לו) שחג זה נקבע משום שבמשך כל ימי החג מקריבים אנו שבעים פרים כנגד שבעים אומות וביום השמיני חפץ הבורא לשמח רק עם בניו אוהבי וסלעוד עמיהם כשהוא אומר להם 'קשה עלי פרדתכם'. בדומה לכך גם בעת שמחת סיום מסכת אנו עורכים סעודה כדי להראות שקשה עלינו להפרד מן המסכת שמלמדה בעמל רב.

על פי זה ניתן להסביר שגם בחג השבועות חוגגים ושמחים אנו בסיום מצות ספירת העומר, וכיון שלצד השמחה מתקשים אנו להפרד מן המצוה שלותה אותנו במשך שבועה שבועות על כן קראו חכמינו לחג 'עצרת' לציון הדבר.

וכפי שהתבטא האמורא רב יוסף בחביבות על עצמו ואמר (פסחים סח): 'אי לא הווא יומא כמה יוסף איכא בשוקא' - לולא יום שנתנה בו תורה הרי שנחשב הייתי כאחד מן ה'יוסף' המורבים אשר בשוק ולא היתה לי מעלה מהם במאומה.

ובאמת יש לדקדק על דברי רב יוסף, וכפי

ששמענו מכ"ק אדמו"ר רבי דוד חי אביחצירא שליט"א שחמה כיצד שייך לומר שולא מתן תורה הרי שהיו 'יוסף' מרבים בשוק, שהרי בלעדי מתן תורה לא היה לעולם שום קיום והיה הכל חוזר לתהו ובהו (שבת פח)?

אלא שבדאי לא התכוון רב יוסף אלא לחביבותו האישית בלבד לקבלת התורה, ובדבריו התכוון לבטא את גודל הזכות שזכינו לה ביום זה, שהרי כל כך הרבה יוסף מצויים בשוק ורק בזכות התורה זכה הוא למעלה יתרה על פני כולם, והגם כי בודאי יש בתורה שלמות גדולה ומעלות עד בלי די, למעלה מהשגת בן אנוש ונעלמה היא מעיני כל חי, בכל זאת ביקש לעורר עצמו לשמחה והחביבות האישית שלו, כי איזו מעלה היתה לו בלעדי היום הזה, ורק בזכות התורה שיתנה היום זכה לכל מעלותיו.

באופן נוסף יש ליישב, כתב הקדושת לוי', על פי דברי רבנו הרמב"ן בספרו 'האמונה והבטחון' (פר' ט) שפרש את הפסוק בשיר השירים (ח ד) 'מה תעירי ומה תעוררי את האהבה עד שתחפץ', שכאשר באה לאדם התעוררות עד ראה ואהבה לבוא עולם אי תכף ומיד ראה לעשות לה כלי, על ידי קיום מצוה תכף ומיד כגון נתינת צדקה או לימוד תורה וכדומה ובכך עשה את עצמו כלי לקבל את האור הנשפע עליו מלמעלה. זה הפירוש 'עד שתחפץ' - עד שיעשה מן ההתעוררות חפץ, כי 'חפץ' הוא מלשון כלי, ועל האדם להכין כלי כדי לקבל אל נפשו את ההתעוררות הבאה לו מן השמים.

וכשנתבונן באשר ארע במעמד הר סיני בו זכו בני ישראל להתעוררות גדולה שאין דומה לה חפצו ישראל לקבל אל נפשו את האורות הגדולים וכשחפשו אחר מצוה להאחז בה לא מצאו אלא את מצות הגבלת שנאמרה להם על ידי משה רבנו אשר בה הזהירו שלא לנגוע בהר וכנאמר (שמות יט יב) 'והגבלת את העם סביב לאמר השמרו לכם עלות בהר ונגע בקצרו'.

מלבד מצוה זו לא מצאו כל מצוה אחרת כיון שהיה זה קודם נתינת התורה ועל כן נאחזו במצוה זו ובכך עשו את עצמם ככלי קיבול לאותה התעוררות.

לזכר מצוה זו קראו חכמים לחג 'עצרת' על שם מצות הגבלה שעצרה את בני ישראל מלגשת ולגעת בהר ואשר על ידה נעשו כלי וחפץ להפנים ולקבל אל נפשם את ההתעוררות שבאה להם במתן תורה.

הרי לנו שלשה ביאורים נפלאים לסיבת שמו של חג השבועות 'עצרת', הן מפני אסור עשיית מלאכה שעל ידו קדושת החג והן כדי לסמל את סיום מצות ספירת העמר והקושי להפרד מן המצוה והן לזכר מצות הגבלה שעל ידה זכו בני ישראל שתשאר התעוררות מעמד הר סיני בקרבם.

מדלג על ההרים
על הטעם השלישי שהביא הקדושת לוי' לביאור שם 'עצרת' לפיו לא היתה לבני ישראל

יפה ל' לי

ידועים דברי חכמינו ז"ל במסכת ברכות (כו:) שהאבות הקדושים תקנו את התפלות; אברהם תקן את תפילת שחרית, יצחק תקן את תפילת המנחה, ויעקב את תפילת ערבית.

ותפלת מוסף מי תקנה?
מסיבה זו אמרו חכמינו שלמרות שהאבות תקנו התפילות, סמכו אנשי כנסת הגדולה לאמרום כנגד הקרבנות; תפילות שחרית ומנחה כנגד שני התמידין שבבקר ובין הערבים, ותפילת ערבית כנגד איברים ופריים הקרבים כל הלילה, ולפי זה תפילת מוסף כנגד קרבן מוסף.

אמנם, כתבו המקבלים שתפילת מוסף נתקנה על ידי יוסף הצדיק, ומקור הדבר בתקוני הזהר (תיקון יח) שם נאמר שסודה של תפילת זו כנגד מדתו של יוסף.

ורמז יש לכך בשמו, שהוא מלשון תוספת, כתפילת מוסף הנוספת בעתים מיוחדים על שלוש התפילות הקבועות.

על כך כתב הרב הקדוש רבי יהודה אריה לייב מגור ז"ע בספרו 'שפת אמת' (וישב תרי"ג), שכשם שלא הכירו השבטים במעלתו של יוסף למרות שהיתה מדרגתו גדולה משלהם וכל הנהגת העולם היתה בזכותו, כך היא בחינת השבת, שלמרות שלא ירד בה מן ואין נכרת מעלתה, מכל מקום היא המשפיעה ברכה על כל הימים.

יהי חלום קדושה לך ישיש

דבר נפלא במעלת קדושת 'כתר', כתב המגיד הקדוש רבי מנחם נחום מטשרנוביל ז"ע בספרו 'מאור עינים' (פר' אמור): בקדשת 'כתר' של מוסף ישנה עת רצון מיוחדת במרום, וכל נשמות ישראל זוכות לעליה, ואפלו אותן נשמות שהן במדרגה תחתונה.

וזאת על ידי שיתקשרו ויתכללו אותן נשמות עם הצדיקים, ובכך יתעלו בזכותם למעלה עליהם.

כמו כן כתב הרב הקדוש רבי מאיר מאפסא ז"ע בספרו 'אור לשמים' (פר' נשא), ששמע אומרים בשם החוזה הקדוש רבי יעקב יצחק מלובלין ז"ע, שבכל עת בה אומרים קדושת 'כתר' יש עליה לנשמות הצדיקים, ולכן יש להקביל את פני הרב בשבתות ובמועדים בהם אומרים קדושת כת'ר. כי בהארת הרב יזכה גם התלמיד לרומם את נפשו.

דבר זה רמז בכתוב (במדבר ו ח) 'כל ימי נורו קדש הוא לה', נור הלא הוא שם נרדף לכת'ר, ובא הכתוב לומר שכל הימים בהם אומרים 'כתר' קדושים הם לה', והצדיק מקבל בהם תוספת קדושה לנפשו ועל ידו מתקדשים תלמידיו הבאים לתפוח.

וכבר הבאנו את האמור בספרים הקדושים שתפילות השבת מסוגלות להעלות את תפילות ישראל שבכל ימות השבוע למקומם בעולם העליון.

וכתב הרב הקדוש רבי יעקב יוסף הכהן מפולנא ז"ע בספרו 'כתנות פסים' (פר' שלח) את שמוע ממורו ורבו הבעל שם טוב הקדוש ז"ע, שעיקר עליית התפילות היא בשעה שאומרים ישראל קדושת 'כתר'.

פעם ראה הרב הקדוש רבי אשר מסטולין ז"ע שבני אדם מספרים בשבת בשמונה-עשרה בעת חזרת השי"ש שבשחרית, גער בהם:

"איך יכולים אתם למלאות פיהם לדבר עכשיו? הלא מן 'הכל יודוך' עומדים מלאכים ושרפים ומצפים וממתנינים עד שיאמרו ישראל קדושת כת'ר..."

קדושת 'כתר' נאמרת היתה בפי הצדיקים ברשפי אש והתלהבות מיוחדת, עד שהיה ניכר על פניהם כי מתעלים הם בשעה זו ממדרגה למדרגה.

כפי שהעיד הרב הקדוש רבי משה אליקים בריעה מקוזניץ ז"ע בספרו 'קהלת משה' (פר' ויחי) על אביו המגיד הקדוש רבי ישראל מקוזניץ ז"ע בעל 'עבודת ישראל':

"עניי ראו באבי הקדוש, שיצאה נפשו בדבריו קדושת 'כתר', לולי שעוררוהו וחזר רוחו בקרבו..."

ואלו הרב הקדוש רבי יצחק מנשכין ז"ע סיפר, ששמע מאחד הצדיקים שהתבטא ואמר שבדורות האחרונים אין רוח הקדוש מצויה עוד, וזאת אצל הרב הקדוש רבי לוי יצחק מברדיטשוב בשעת כלות נפשו בקדושת 'כתר', המשיג הוא מרוח הקדוש.

עבודת בקודש של הרב הקדוש רבי אלימלך מליזנסק ז"ע נעשית היתה במסירות נפש של ממש. כל רצונו ותשוקתו של קדוש נורא זה היתה להפרד מעולם הזה החמורי ולעמוד במקור הקדושה מבלי לבוש החומר העב.

עדות זו נשמעה מפי הרב הקדוש רבי יחזקאל מקומיר ז"ע, שמדתו של הרבי רבי אלימלך היתה תמיד למסור נפשו בעבודת הבורא, כמעט כרבי עקיבא וחבריו.

כיון שכך, כשהרגיש מתיקות גדולה בעת שאמר קדושת 'כתר' בשבת קודש היה ירא שלא תהיה לו כלות הנפש מגודל מתיקות אור הנערג, ולקח שעון בידו והביט עליו כדי שעל ידי זה יוכל להחזיק את הנפש בתוך הגוף.

באחד הימים, תוך כדי עבודתו הקדושה בדבקות בחי העולמים, התעלף רבי

כל מצוה לאחוז בה בעת מתן תורה אלא מצות הגבלה, העיר הרב הקדוש רבי צבי אלימלך מדינוב ז"ע בספרו 'בני יששכר' (מאמרי חודש סיון ג) שאין הטעם נכון אלא לשעתו, בשנה שבה קיבלו ישראל את התורה, אך בימינו לאחר שכבר קיבלנו את התורה יש בידינו מצוות רבות לאחוז בהן ולהעשות על ידיהן כלי לקבל אל נפשנו את קדושת החג.

בנוסף ציין 'הבני יששכר' את העובדה שהחכמים שחיו שנים רבות לאחר מתן תורה כינו את החג בשם זה, ולדברי 'הקדושת לוי' ששם זה נוגע למעמד הר סיני מדוע לא קראה התורה לחג בשם זה?

ביאר 'הבני יששכר' באופן אחר, שבידוע זכו בני ישראל בצאתם ממצרים להארה גדולה מן השמים שלא על פי מעשיהם, בחסד ולא בדין, לפי שהיו משוקעים בטומאת מצרים ומכל מקום חפץ הבורא לגאלם. מסיבה זו נסתלקה ראיית המה אהרה זו תפק לאחר חג הפסח וכשם שבאה אליהם כך המשיכה ולא נעצרה בדרכה אלא נעלמה מהם ומסיבה זו צוה אותנו הבורא לספור מחדש יום אחר יום עד לחג השבועות כדי להכין ולטהר את נשמתנו שתהיה ראויה לזכות להשפעתו של הבורא מחדש בדין ולא בחסד.

בשונה מחג הפסח, הארה זו הבאה עלינו בחג השבועות אינה נעלמת כלעומת שבאה אלא נצרכת ושוכנת על נשמות ישראל אשר זכו לה בזכות מעשיהם. לכן קראו חכמינו לחג 'עצרת' לציון שההשפעה הבאה אלינו בחג השבועות עצורה אצלנו ואינה נעלמת ובניגוד להשפעה לה זכינו תחילה במתנת שמים.

ודוקא חכמים קראו לחג בשם זה ולא הוזכר כן בתורה, משום שלחג זה ולהשפעתו זוכים אנו על ידי כח מעשינו, בדומה לחכמי ישראל המוספים על מצות התורה מכוחם הפרטי שלהם.

♦♦♦

ביאור נוסף לשם 'עצרת' הניתן לחג השבועות קיבלנו מאת כ"ק אדמו"ר רבי דוד חי אביחצירא שליט"א, על פי דבריו המחודשים של רבנו הרמב"ן שכתב (ויקרא כג לו) שמי הספירה הם כמו ימי חול המועד, וכמו בפסח וסוכות שיש בהם יום טוב בתחלה ויום טוב בסוף ובוה המועדים הימים להשפיע על ידי הקדושה שיש לפניהם ואחריהם, כן גם ימי הספירה התקדשו ביום ראשון של פסח לפנייהם ושבועות לאחריהם.

נמצא לפי זה כי חג השבועות הוא כעין חג האחרון ליום טוב ראשון של פסח, ובוה מובן היטב הטעם שנקרא 'עצרת' כיון שהוא החג האחרון של ימי הפסח, והוא העוצר את קדושת הימים כולם.

באהבה ושנה תמיד

כיון שהזכרנו את העבדה שחג השבועות שונה משאר המועדים בכך שאין בו כל מצוה מיוחדת הנוגעת בו, צריכים אנו להבין מדוע אכן כך הם פני הדברים?

הרי מוצאים אנו בתורה מצוות רבות שתקנתן היא 'זכר ליציאת מצרים' ומדוע אם כן למעמד מתן תורה לא עושים אנו כל זכר? הרי כל סיבת יציאת בני ישראל ממצרים היתה כדי שיקבלו את תורת ה' בהר סיני וכפי שנאמר (שמות ג יב) 'בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה', זאת ועוד הרי יודעים אנו שהתורה היא קיום בריאת שמים וארץ, וכיון שזו התכלית מדוע קבעה תורה 'זכר ליציאת מצרים' ולא קבעה כלל 'זכר למתן תורה'?

תירוץ נפלא לתמיהה זו מצאנו מאת הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל: 'זכר עושים אנו רק לארוע שהתרחש באופן חד פעמי אשר כדי להזכירו עלינו לבצע פעולה כל שהיא כדי שזוכר את שהיה ואיננו

קעת וכדוגמת יציאת מצרים, אך מעמד הר סיני הנו ארוע נצחי אשר החל ביום מתן תורה ומתמשך עד היום ולכן לא זקוקים אנו לכל תזכורת!

הלא כך הם דברי חכמינו ז"ל (רש"י דברים כו טז) על הפסוק 'היום הזה ה' אלקים מצוין' שבכל יום יהיו דברי התורה כחדשים מצוין' האדם כאלו נצטוו עליהם בו ביום. ממילא האדם העמל בתורה הרי הוא כניצב ברגליו על הר סיני וכדברי חכמינו בזוהר הקדוש (ח"ג קעט): שהיגע בתורה הרי הוא כביכול עומד כל יום ליד הר סיני ומקבל את התורה מחדש.

ובמסכת ברכות (סג:) דרש התנא רבי יהודה את הפסוק (דברים כו ט) 'הסכת ושמע ישראל היום הזה נתיית לעם', כיצד ניתן לומר 'היום הזה' וכי אותו היום ניתנה תורה לישראל? והלא אותו יום בו נאמרו הדברים על ידי משה רבנו היה בסוף ארבעים שנה להילוכם במדבר ואלו התורה ניתנה בשנה השנית לצאתם ממצרים? אלא יש בכך ללמדנו שהתורה הקדושה חביבה על לומדיה בכל יום ויום כיום שנתנה בהר סיני.

ואם זוכים אנו למעמד הר סיני בכל יום מחדש מדוע צריכים אנו לעשות לו זכר? להרחבת הדברים נוסף ונבאר, שלא רק שהמאורע הנשגב לו זכינו בהר סיני מתחדש בכל יום אלא גם כל מהות נתינת התורה היא כדי שנעסוק בה בכל עת ובכל רגע וכדברי חכמינו ז"ל במסכת אבות (פ"ב מ"ט) שאין אדם 'בן חורין' כדי להתבטל מלימוד התורה אף לרגע.

אין ספק שמיום נתינת התורה מלווה אותנו התורה בכל רגע ובכל נשימה. בכל עת עוסקים אנו בעיונה ומחדשים בה תלי תלים של הלכות וכיון שקבועה היא כל כך בנימי נפשנו מדוע שנצטרך לעשות לה כל זכר? ובשונה מיציאת מצרים שאין אנו חשים בה בכל רגע, מעמד הר סיני קבוע בלבנו לעד.

בכך נראה אף ליישב את תמיהתו של רבי יהודה בזוהר הקדוש (ח"ג צא). מדוע חג השבועות שונה הוא משאר הרגלים שנמשכים הם שבעה ימים ואלו חג זה הנו יום אחד בלבד, והלא ראוי היה שלא תפחת השמחה ביום אשר נתנה בו תורה לבני ישראל?

תשובות רבות נאמרו בדבר: במדרש מבאר שלפי שהחג חל בתחלת עונת קצירת התבואה והעומס החקלאי רב, לכן חסה תורתנו על בני ישראל ונמנעה מלבטלם ממלאכה יותר מיום אחד.

אף על פי האמור שמעמד הר סיני אינו אירוע חד פעמי אלא נצחי וקיים לעולם, נראה לומר שלכן חג השבועות נחג יום אחד בלבד, כיון שאין צורך ביותר מזה בשעה שאנו בלב לבו של אותו ארוע נשגב המתמשך עד ימינו, בכל רגע ורגע הוגים אנו בתורה ועמלים בהכנתה ועל כן לא צריכים אנו להתאמץ כל כך כדי להעלות אל לבנו את זכרוננו של אותו יום בו נתנה תורה לבני ישראל.

שונים הם המועדים האחרים, חג הפסח וחג הסוכות שהן זכר ליציאת מצרים וענני הכבוד שהיו לבני ישראל במדבר, דבר שאותו אין אנו חשים ומרגישים בעליל בכל רגע ורגע והשנים הרבות שעברו משעה שיצאנו ממצרים עלולות להשכיח את חשיבות המאורע מלבנו חלילה. כדי שלא יקרה הדבר זקוקים אנו בכל שנה לשבעה ימים בהם נעלה על לבנו זכר יציאת מצרים ונודה בהם לאלקינו שהוציאנו מאפלה לאורה והוליינו במדבר כשאנו מקפים בענני כבוד לשמירה.

ביום חתונתו

בדרך אחרת נראה לפרש טיב שמותם של המועדים ויחודיותו של חג השבועות עליהם, בהקדים הדברים הבאים: הביטוי כי התורה הוא עולם קטן, ידוע ומכר, אך לא כלם יודעים שבדומה לכך הוא גם

להפך; העולם בכללותו לכל אורך שנותיו עובר תהליך דומה לזה שעובר האדם באופן פרטי וכפי שחיי האדם מורכבים מאירועים וזמנים שונים המשפיעים על אישיותו כמו כן העולם כלו מעת בריאתו חווה אירועים שונים המשפיעים יותר או פחות על חיי האנשים המתהלכים בו.

לא זו בלבד אלא שבכל שנה ושנה חווים אנו באופן כללי תהליך מקוצר שכוה וכל אחד משלשת הרגלים מסמל עבורנו כעם הנבחר של הבורא נקודת מפנה נוספת המשפיעה על חיינו באופן יחודי.

כידוע, חיינו של אדם מורכבים משלשה זמנים ייחודיים: הלידה, הנישואין והפרידות הנשמה מן הגוף הוא יום הפטירה. כנגד זה חווים אנו וחוגגים יחד בכל שנה ושנה את שלושת הרגלים המכונים כנגד אותם שלושה זמנים, אלא שבמועדי ישראל נוגעים הדברים לכללות ישראל ולא לכל אחד ואחד בפרטות. זאת ועוד, כשם שהאדם מתרומם בכל שלב ומחזק את שלמותו הרוחנית מזמן לזמן, כך מחג לחג מתרוממים בני ישראל וזוכים להשיג את שלמותם. שהרי בראשית חיי האדם אין האדם שלם עד שזוכה למצא את זיווגו, ויחד יכולים הם שתשרה השכינה בתוכם באם יתנהגו כראוי (פסח יז), וכך ממועד למועד הולכים הם ישראל מחיל אל חיל ומבחינה בחינית נעלות ונשגבות. וכשנתבונן בפנימיות החגים ומהותם, נשכיל ונאמר שחג הפסח הוא כביכול יום הלידה של כלל ישראל. במשך מאתיים ועשר שנים היו בני ישראל משועבדים תחת יד פרעה שרדה בהם בפרך וכל ישות עצמית לא יחסה אליהם, כעבד שגופו ונפשו שייכים לאדונו ורק ביום שמשתחרר מקבל הוא את חייו מחדש.

גם מבחינה רוחנית, כשיצאו בני ישראל ממצרים לא היתה בידם כל מצוה כל עוד לא ציום הבורא על קרבן פסח, ורק כשזכו לכך נהיו ראויים לצאת ממצרים ולכנס תחת כנפי של הבורא. אך כל עוד היו בני ישראל ריקנים מכל זכות ומצוה דומים היו לחינוק ברגעיו הראשונים אחר שגודל, שמחוסר הוא כל תיקון ואינו לבוש בבגדים שיעטפوه. כך מתארים הדברים בנביא יחזקאל (טו י-י), שבבוא הבורא להוכיח את ישראל שלחו לומר להם 'ומולדותיך ביום הולדת אותך' - על בני ישראל לזכר את הטובות שעשה להם הבורא כשכבר בהם לעם והוציאם ממצרים, כי היו אז כעומדים ביום לדתם כיון שחסרים היו מצוות שבזכותן יצאו לאורה, עד שזכו לקרבן פסח ולברית מילה שמלו עצמם באותה עת.

וכפי שמעריך הבורא ואמר 'ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמך ואמר לך בדמך חיי ואמר לך בדמך חיי' והיינו דם פסח ודם מילה כמו שפירשו חכמינו ז"ל במדרש (שמו"ד יז).

חג הסוכות, בו יוצאים אנו מן הבית לחוץ לקיים את מצות הסוכה, מכוון הוא כנגד יום המיתה בו נפרדת הנשמה מן הגוף ויוצאת ממנו אל מקור מחצבתה בעולם העליון, ונראה שלכן נקרא חג הסוכות בתורה (שמות לד כב) 'חג האסיף' על שם אסיפת התבואה אל הבית, רמז ליום שהאדם נאסף מן העולם אל משכנו העליון. רמז נוסף יש ביישיבה בסוכה ללמוד את האדם שעולם הזה הנו עראי וזמני בלבד ואלו הדירה הקבועה של האדם אינה אלא במקום אחר, בעולם העליון.

ואלו חג השבועות, יום קבלת התורה הקדושה, הוא יום הנישואין של כנסת ישראל עם הבורא ותורתו וכפי שדרשו חכמינו ז"ל במשנה במסכת תענית (פ"ד מ"ה) על הפסוק (שיר השירים ג א) 'צאנו וראינו בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו', 'ביום חתנתו' - זה

מתן תורה. ובמעמד הר סיני הרי כפה הקדוש ברוך הוא את ההר על בני ישראל והרי זה כחופה הנפרשת על ראשם של החתן והכלה בעת הקידושין. כך הביא הגאון רבי פינחס הורוויץ בעל 'ההפלאה' זצ"ל בספרו 'פנים יפות' (שמות לב).

וכעין זה פירש רבנו המהרש"א (כתובות ז:) את חתימת ברכת האירוסין שמברכים בחופה 'מקדש ישראל על ידי חופה וקדושין' שמתפרשת היא על נתינת התורה לישראל שהיא כעין קדושי אשה לבני ישראל, וכפי שדרשו חכמינו במסכת פסחים (מט:) על הפסוק (דברים יד ז) 'תורה צוה לנו משה מורשה' כהלת יעקב, 'אל תקרי מורשה אלא מארשה'.

לשבת יצירה

ובאמת, הנישואין הם תכלית האדם, כי מלבד שמחות הנישואין כלולת בתוכה מצוות חשובות לאין ערך, בנוסף לכך בעת שנושא אדם אשה מתעלה הוא בדרגה לבחינת אדם השלם ואם זכאים הוא ואשתו עליהם נאמר 'איש ואשה שזכו שכינה שרייה ביניהם', כמו שדרש התנא רבי עקיבא במסכת סוטה (יז.), שאיש ואשה שזכו - שכינה ביניהן ואם לא זכו - לא אוכלתן. ופרש רש"י הקדוש ששמו של הבורא שוכן ביניהם שהרי באיש יש אות יי"ד ובאשה אות ה"א ובאם נסלק מן האיש ומן האשה את אותיות י"ה-ה נשאר עם המלה אש בלבד בשניהם, ועל כך אש אוכלתן באים אינם זכאים שתשרה שכינה בתוכם.

הרי שבנישואין מעמיד האדם את משכנו להשראת השכינה ובכך זוכה הוא למלאות את תאוות של הבורא החפץ לשכון בתוכו וכפי שאמרו חכמינו ז"ל במדרש (נחומא נשא טז) שנתאוה הקדוש ברוך הוא לעשות לו דירה בתחתונים.

לא זו בלבד, אלא שקודם הנישואין, כל עבודתו של האדם היא להכין עצמו ליום זה, בו יזכה להיות בבחינת משפיע וראוי להעמדת תולדות, וכל עוד אין האדם נושא אשה אינו שלם בקומתו הרוחנית ואינו בא לידי תכלית הרצויה, וכמו שאמר התנא רבי אלעזר במסכת יבמות (סג.) שכל אדם שאין לו אשה אינו אדם וכפי שנאמר (בראשית ה) 'זכר ונקבה בראם... ויקרא את שמם אדם'. הרי לנו שרק כאשר יתקשר אדם עם אשתו תושלם בו בחינת אדם.

וכידוע, המצוה הראשונה בתורה היא לפרות ולרבות, ובטעם מצוה זו כתב רבנו השל"ה הקדוש (פ"ר בראשית) שהוא משום שחפץ הבורא שישבו של עולם וכפי שנאמר (ישעיה מה יח) 'אל תהו בראה לשבת יצרה'. מצוה זו גדולה היא מאד משום שבסיבתה מתקיימות כל המצוות בעולם, שהרי התורה לא יעמיד האדם דורות אחריי מי יקיים את התורה לאחר פטירתו מן העולם? לכן חיוב מוטל על כל אחד לדאוג שיהיה מי שיקים אחריי את התורה והמצוות ויכיר שיש בורא לעולם שהוא משגיח ויכול הכל ולא ימחה לעולם דבר זה מבני ישראל.

וזה היא כוונת חכמינו ז"ל במה שכתבו (ב"ד טו ו) 'ענק תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים'. כי עיקר כוונתם של צדיקים בהעמדת תולדות היא בכדי להמציא בראים שיקיימו את המצוות ויתעסקו במעשים טובים.

בדבריו הקדושים מבאר היטב כי תכלית האדם היא להביא פירות ורק באופן זה משגיח את יעודו.

על פי זה יתבאר גם ענין חג השבועות המסמל את יום הנישואין של כנסת ישראל וכפי שהבאנו את מאמרו חכמינו 'ביום חתנתו' - זה מתן תורה. שמו שהנישואין אוצרים בתוכם את מהותו ושרשו של האדם, כך

תפילה

פנינים וערגליות בעניני עבודה שבלב זו תפילה

המתפלל בעד חברו

תפילה על ידי אחר

כח מיוחד יש לתפילה, כאשר היא נאמרת בעבור אחרים. וכן להפך, אם רוצה האדם לזכות לרחמי שמים ולהושע בכל ענין על ידי תפילה, מוטב שיקבש מחברו שיתפלל עבורו, והוא זה שימליץ עליו טוב בדברי סגוריה (ב"ק צב.).

מקור לכך מצאנו במסכת ברכות (ה.), שם מסופר כי כאשר חלה רבי חייא בר אבא, נכנס רבי יוחנן לבקרו.

שאל אותו רבי יוחנן: חביבים עליך היסורים? השיב לו רבי חייא כי היה מעדיף לותר עליהם ועל השכר שיקבל עליהם בעולם הבא.

נתן לו רבי יוחנן את ידו והקים אותו ממיטת חליו, וכך הבריא רבי חייא.

ומדוע לא הבריא רבי חייא את עצמו? משום שכשם שהחבוש, הוא האסיר, אינו יכול להתיר ולשחרר עצמו מבית האסורים - כך גם החולה אינו יכול לעורר רחמי שמים על עצמו, אלא זקוק הוא לאחר שיעשה זאת עבורו.

נעיין בסיבת הדבר, מדוע באמת אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים? והתמיהה גדלה לגבי אחד האמוראים כרבי חייא בר אבא, מדוע לא יכול היה לרפא את עצמו בשעת מחלתו?

הרי 'צדיק מושל יראת אלקים' (שמואל ב' כג ג), ודרשו על כך חכמינו ז"ל (מ"ק טז): כי הצדיק כביכול מושל ומתגבר על ה' יתברך, ואף שהקדוש ברוך הוא גזור גזרה - הצדיק יכול לבטלה בכחו הרוחני הגדול. חזרת אפוא השאלה למקומה: מדוע הצדיק אינו יכול לסייע לעצמו בשעת צרתו?

הסבה היא עמוקה ומפלאה ביותר, כפי שמבאר הרב הקדוש רבי מנחם נחום מטרשנוביל ז"ע, בספרו 'מאור עינים' (פר' נשא), בשם הבעל שם טוב הקדוש: כאשר הצדיק נמצא בצרה, לוקחים ממנו מן השמים את כחו ואת דעתו העליונה, וממילא הוא אינו יכול לעזור לעצמו. לכן יש מצוה גדולה לאחרים להתפלל עליו בעת מצוקתו, והם אלה שיתקנו את היסורים במובן הרוחני שלהם.

שער הנין

נעיין עוד בעומק הדבר, כיצד הצדיק יכול לבטל את הגזרה הקשה.

על פי הזהר הקדוש ידוע כי ישנם חמשים שערי בינה. ארבעים ותשעה מן השערים הללו - בגימטריא מ"ט - הם המקור לדינים הקשים ולגזרות הלא טובות, והם רמוזים בפסוק (משלי כו כו) 'צדיק מט לפני רשע', שכן שם הצדיק אינו יכול לגבור על הגזרות ולבטלן.

לצורך כך, הצדיק מעלה את הדינים והגזרות אל שער החמשים, שער הנין,

המכונה על פי הקבלה 'אין', ובשער זה לא מתקיימים דינים קשים, אלא רק רחמים גמורים, ועל כן שם מתבטלות הגזרות הקשות.

ממשיך המאור עינים' ומבאר משמו של הבעל שם טוב, כי לכן אמרו חכמינו ז"ל (ב"ק צב.) שהמתפלל על חברו והוא צריך לאותו דבר - הוא נענה תחלה, משום שהמתפלל על חברו צריך תחלה שתפילתו תגיע אל שער החמשים, שהוא המקום העליון לביטול הדינים ותיוקן הגזרות, כאמור. וכאשר הוא נמצא שם על ידי תפילתו, הרי הוא זוכה להוושע בעצמו תחלה, ואחר כך הוא ממשיך ומתפלל על החולה ומשפיע גם עליו ישועה ורפואה.

נמצאנו למדים כי ביטול הגזרות נעשה כאשר נוטלים את ארבעים ותשעת השערים משם נובעות הגזרות, ומעלים אותם אל שער החמשים של הבינה, שם יש רחמים גמורים.

ומשום כך אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים, כי כדי לבוא אל הבינה צריכים דעת, וכאמור החבוש בבית האסורים והשרוי בצרה - נוטלים ממנו משמים את הדעת העליונה שלו. לכן העצה היא שאחרים יבקשו עבורו רחמים, והם אלה שיעשו את התיוקן הרוחני עבורו.

אך למרות הדברים האמורים, כי אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים, צריך לדעת שיש אופן בו החבוש אכן יכול להביא לעצמו את הישועה, וזאת על ידי עצה זו של 'כל המתפלל על חברו הוא נענה תחלה'.

וכפי שהובא בשם הבעל שם טוב, שכאשר המתפלל נמצא בשער החמשים, הוא זוכה להענות תחלה בדבר ישועה ורחמים. אם כן, גם החולה, כאשר הוא מתפלל על האחר, יכול לזכות לישועה, שהרי הוא כבר נמצא באותו שער החמשים המסוגל לביטול הגזרות.

להרגיש את צער האחר

מסופר כי פעם נשאל הרב הקדוש רבי חיים מאיר מוויניץ ז"ע בעל 'אמרי חיים' כיצד הוא מרגיש, והשיב: "יכול להיות יותר טוב, אני צריך עדיין רפואה שלמה". נענה השואל, כי המתפלל על חברו והוא צריך לאותו דבר - הוא נענה תחלה, ובזאת רמז לו שיש דרך לאדם להביא על עצמו את הישועה הנצרכת לו.

השיב לו האמרי חיים: "ישנו ביאור בשם תלמידי הבעל שם טוב, מה הכוונה 'המתפלל על חברו והוא צריך לאותו דבר' - המתפלל על חברו צריך להתפלל מכל הלב ועם כל הרגש, כשם שהוא מתפלל על עצמו כשהוא צריך לאותו דבר. רק אז הוא נענה תחלה", וסיים

הרבי: "זו כבר מדרגה שאינה פשוטה! ובאמת, מצאנו מעין הפירוש הזה בספר 'אך פרי תבואה' (פר' כי תשא) מהרב הקדוש רבי צבי הירש מליסקא ז"ע, שבאר את מאמר חכמינו ז"ל שכל המתפלל על חברו והוא צריך לאותו דבר - הכוונה היא שהוא בעצמו קשור גם כן לתפלה זו, ומצטער על ידי הצער של חברו, לכן הוא נענה תחלה.

נמצאנו למדים תנאי נוסף בסגולה האמורה, להתפלל על השני, שיהיה המתפלל מצטער על הדבר כאלו הוא נוגע לו עצמו, ובדרך זו הוא יכול להביא מן השמים ישועה נפלאה הן לחברו והן לעצמו.

הרמז שהציל מנו הגורם

כדי לקבל הבנה נוספת במהות התפילה עבור אחר, נביא מעשה פלא שהתרחש בשנות הזעם - ימים בהם התחוללה המלחמה האימה במלא עזה, כאשר להבות האש ליחכו את אירופה והותירו אחריהן שובל של הרג ושכול.

באותם ימים, אחרי שחסד ה' עמד לו, הצליח מרן הרב הקדוש רבי יואל מסאטמר ז"ע לפרץ את טבעת החנק של המרצחים ובנסי נסים הגיע לחוף מבטחים בשוויץ. שם, אחרי תקופת הנדודים, קיבל מעט מרגוע ויכול היה לנשום לרווחה.

קודם לכן, בעת שהרבי עדין שהה בהונגריה העשנה והמדוממת, ביקש לעלות על מסילות הברזל ולנסוע באמצעות רכבת בכדי לבקר את הגאון הצדיק רבי שלמה צבי שטראסר זצ"ל, רבה של דברצין ההונגריה, שבאותה עת שכב בבית החולים, גופו דואב ונשמתו מצויה בשערי העולם הבא.

הנסיעה נקבעה ליום ט"ו בשבט - יום המסוגל לישועות גדולות, ואל הרבי נלווה אחד מתלמידיו הנאמנים ר' אלעזר שענדארף ז"ל, שהיה לרבי הקדוש לעזר ולאחיסמך.

באמצע הדרך, שעה שגלגלי הקרון נקשו בקצב קבוע, נשא ר' אלעזר את עיניו אל הרבי ובקש לשמע דבר מה לכבוד יום ט"ו בשבט ראש השנה לאילנות.

הטה הרבי אוזנו, חייך חיוך קל, ובקול נעים החל להרצות לפניו דברי תורה מתוקים מדבש ונפת צופים - פלפולים ורמזים על אודות היום וסודו הנשגב, נוטע תקוה בלב היהודי הנודד בגלותו הפרטית.

בתוך דבריו שזר הרבי חידוש מתוק: "דבר פלא הוא: בט"ו בשבט, שאנו קוראים לו ראש השנה לאילנות, אוכלים אנו פירות האילנות, ואלו בעצרת, יום בו נדונים פירות האילן, נוהגים לקשט את בתי הכנסת והבתים בענפי אילנות.

האם לא היה מן הראוי לעשות להפך: בראש השנה לאילנות יעמידו אילנות, ובחג השבועות יאכלו מפירותיהם?" המשיך הרבי והסביר: "דע לך, מדרך העולם שכאשר נגזר על אדם לעמוד לדין, לא טוב שילך הוא בעצמו להשמיע טענותיו, אלא טוב יותר שימנה שליח, סגור שילמד עליו זכות. כי מפי אחר נשמעים הדברים טוב יותר.

כך גם אנו, בט"ו בשבט, כשנגזר דינם של האילנות, אנו אוכלים מן הפירות עצמם, שיהיו הם סגוריהם של העצים, שיעמדו עליהם לזכותם ולבקש רחמים שיצליחו להניב עוד פרי טוב ומתוק. ולעומת זאת, בעצרת, כשנדין את הפירות, נוהגים להכניס לבית הכנסת ענפי אילנות, שיהיו הם מליצי ישר לפירות, שיצליחו ויתברכו".

דממה עמקה שררה בקרון בין דבר תורה למשנהו, ור' אלעזר גמע כל מלה בשקיקה ונצר את הדברים בלבו. כששב לביתו אחר כמה שעות, עוד הדהדו באזניו ההסברים משמחי הנפש ורישומם נטבע עמק בלבו.

תקופה קצרה לאחר מכן שר' אלעזר לביתו והנה מצא מכתב בתבת הדואר הסמוכה ובתוכו - צו גיוס! עקב המלחמה השוררת בעולם, הוא נדרש להתייצב מיידית בלשכת הגיוס המקומית, כדי להצטרף לצבא הערלים, ירחם ה'.

כל גופו רעד. הרי נשאר לבדו מכל משפחתו, כל אחיו ובני משפחתו עלו בעשן כבשנים - והוא, פליט אחד יחיד, חייב כעת ללבוש מדי צבא זר?!

ואז הבריק במוחו אותו לימוד קדוש שאילף אותו הרבי מסאטמר - "לא טוב שילך הוא בעצמו להשמיע טענותיו, אלא טוב יותר שימנה שליח, סגור שילמד עליו זכות"... הוא הרגיש כי רמז נסתר שיער אליו הרבי, ברוח קדש.

מיד נטל קולמוס וכתב לידיד נאמן שילך וימליץ טוב בעדו. סיפר לו את כל צרת לבבו: "אמור לפקיד היושב בלשכה - נשאתי גלמוד מכל משפחתי, אנא תן לי חיים! רחם עלי ופטור אותי מהגיוס!" הלך אותו ידיד נאמן ודיבר טוב על לב הפקיד. ולבו של הלה התרכך.

"לו היה בא אלי בעצמו, ברודאי לא הייתי פוטר אותו", אמר, "אך כיון ששיגר שליח וממילא הוא עצמו אינו נמצא כאן - אז כבר אינו צריך לבוא ולהתגייס". תכף ומיד אישר את שחרורו מן הצבא.

כך ניצל ר' אלעזר והבין כי מלה היוצאת מפי צדיק - לעולם אינה שבה ריקם. כמו אותם פירות שטעמם הטוב ממתק דינם של אילנות, כך מילות הצדיקים ממתיקות דינו של אדם, ומותירות בו טעם של אמונת חכמים עד קץ כל הדורות.

הוא יום מתן תורה אשר בו נהיו בני ישראל לעם ובאו כלם בברית הנישואין עם הבורא יתברך ותורתו הקדושה. ונוסף עוד לחדש ולומר שכל שלשת שמות החג: חג הקציר, חג השבועות ויום הביכורים, רמז יש בהם ללמדנו מעלתו של החג שהוא כיום הנישואין:

חג הקציר - מורה על העת בה זוכה האדם לקצור ברנה את פרי עמלו שיעג בו רבות. כעין זה בעת שזוכים איש ואשה להנשא זה לזה קוצרים הם בשמחה את העמל שהשקיעו בו שנים להיות מוכנים ומוקדשים לשעת חתונתם, וכמו כן באופן כללי בחג השבועות זוכים אנו להשלים את מצות ספירת העומר שמטרתה לעדן את הנפש ולתקן את מדותיה במשך שבעה שבועות לקראת הכניסה לחופה ביום מתן תורה.

חג השבועות - מלשון שבועה הוא אשר זוהי מהות הנישואין שהאיש והאשה כביכול כורתיים ברית ושבעה ביניהם, וכמו באיש ואשה כך הוא בין הבורא לעמו לישראל שבחר בהם מכל העמים לתן להם את התורה ונשבע שלא יחליפם באומה אחרת (ראו ברכות ז:).

יום הביכורים - על פי פשוטו נקרא החג בשם זה כיון שבו החל זמן הבאת הבכורים מן התבואה החדשה לבית המקדש, ולעניינו נאמר שרמז יש בכך על פירות האדם - אלו בניו ובנותיו העתידים לבוא אליו מנחם הנישואין ביום זה, וכיון שחג השבועות הוא יום הנישואין של כנסת ישראל עם התורה הקדושה הרי שמשחים אנו ביום זה בכל הפעולות הטובות העתידות לצאת מקבלת התורה, אלו המצוות והמעשים טובים שעתידיים בני ישראל לעשות בכל הדורות מכאן יום זה של קבלת התורה.

אחר שנוכחנו להבין את מהות החג ומעלתו הגדולה שהוא בבחינת נישואי כנסת ישראל עם הבורא ותורתו הקדושה, נבין ביתר שאת את דברי בעל 'קדושת לוי' האומרים לעיל מדוע אין שום מצוה מיוחדת נוהגת בחג השבועות לפי שמועלת החג הוא מצד עצמו ולא מפני פעולה או מצוה כל שהיא. השמחה והקדושה ביום זה היא מפני עצם ההתקשרות של בני ישראל עם הבורא והתורה הקדושה אשר הוא היסוד והתפתח לכל התורה והמצוות שייקמו ישראל לאחר מכן.

כתיבתו בן זמנו

כשם שהחג - מוחלף לו כל עונותיו, כך גם בשעת מתן תורה נמחלו לישראל כל עונותיהם ונעשו כתינוק בן יומא, כמו שדרשו חכמינו (ש"ה"ר ט"ז): "אל בית אמי" זה סיני. אמר רבי ברכיה: למה קוראין לסיני 'בית אמי'? שמשם נעשו ישראל כתינוק בן יומא.

וכן דרשו בירושלמי (ר"ה פ"ד ה"ח), שבכל הקרבנות כתוב 'חטא' מלבד קרבנות חג השבועות, כי מכיון שקבלו ישראל עליהם על תורה, העלה הקדוש ברוך הוא עליהם כאלו לא חטאו מימיהם.

על דברי חכמינו אלו האריך הגאון רבי שלמה הכהן מוילנא זצ"ל בספרו שאלות ותשובות 'בני שלמה' (ה"ב א"ח סי' לו), והסיק, כי כונתם שבכל שנה ושנה בחג השבועות צריכים ישראל לקבל את התורה מחדש ולהראות שחביבה היא בעיניהם, וכל אחד מישראל נחשב בכל שנה כגר שנתגייר, שהרי הוא קטן שנולד בקי מעוונות וחטאים. ומסופר על הרב הקדוש רבי אברהם יהושע השיל מאפסא זי"ע"א בעל 'אוהב ישראל', שנכנס בבוקרו של חג השבועות לבית המדרש, וגשגש את התורה לומר ברכות. פנה לאחר שסיים את אמירת הברכות, פנה הצדיק אל הנוכחים ושאלם האם שמעוהו

אומר את ברכת 'שעשה לי כל צרכי', מכיון שלא היה בטוח שביקר אותה. את אף אחד לא יכול היה להזכיר האם שמע את הברכה, עד שבא נער אחד שהעיד שאמר הצדיק את הברכה, ונחה דעתו. בשעת הסעודה קרא הרבי לנער וקירבו אליו כאות תודה, והסביר לו שבחג השבועות ניתן לזכות למחילת עונות, שהלא ביום זה ישראל הם ככלתו של הבורא, והכלה זוכה למחילת עונות ביום חופתה. ומכיון שיום זה גדול כיום הכיפורים, התעמק מאד בכוונות היום הקדוש, עד ששכח האם בך את ברכת 'שעשה לי כל צרכי' - אותה אין נוהגים לברך ביום הכפורים, מפני שאין נועלים בו נעלים.

הא קידוש

הקבלה נוספת בין מתן תורה לנישואין יש לראות בדברי הרב הקדוש רבי שמואל מסוכטשוב זי"ע"א בעל 'שם משואל' (קרח תרע"ג ד"ה לחתונה), שפירש את שלש הפעולות שעושה האדם בעת שנושא הוא אשה - קידושין חופה וביאה, כדוגמת עבודת ישראל את הבורא יתברך והתקרבותם אליו בעת מתן תורה:

א. מהותם של הקידושין היא שמקדש האדם את האשה ומזמנה שתהיה מיוחדת לו, ובזאת אוסר הוא אותה על כל העולם כולו כהקדש, כהגדרתם של חכמינו ז"ל במסכת קידושין (ב:). והוה התנאי הראשון והיסודי בעבודת ה', שמפנה האדם את מחו ולבו מכל העולם הזה, ומייחד את עצמו לעבודת הבורא.

א. לעומתו, מקדשו ומיחדו הקדוש ברוך הוא גם כן, ומגן עליו מכל רעה. וכן מתפרש הפסוק (ירמיה ב'): 'קדש ישראל לה' ראשית בנותה כל אכליו יאשמו, כאשר האדם הוא קדש לה', כל אכליו יאשמו.

ב. הפעולה השנייה בעת הנישואין היא החופה, בה האדם קונה את אשתו ומביאה תחת קורת גגו. זוהי ההארה האלקית החופפת על עובד ה', כאשר מתאמץ למצוא לעבוד את הבורא, וזכה לחסות בצל כנפיו. ג. הפעולה השלישית והאחרונה היא הביאה, בה מביא האדם את אשתו אל ביתו והיא הופכת להיות זוגתו בפועל ממש, והוה החיבור הגדול ביותר.

אדם שזכה להגיע למדרגה זו בעבודת ה', הרי הוא זוכה להיות כלי לאור ה' השופע עליו תמיד בלי הפסק.

שלושה שלבים אלו בנישואין, עברו גם על אבותינו בעת שיצאו ממצרים והפכו להיות ממלכת כהנים וגוי קדוש:

א. יציאת מצרים היתה מעמד הקידושין, בו יצאו מעל זרים ויחד אותם הקדוש ברוך הוא אליו בלבד, להיות לעמו.

ב. ענני הכבוד שנפרשו עליהם הם מעין החופה, בה קונה האדם את אשתו.

ג. במתן תורה קבלו ישראל את התורה ובכך הפכו להיות ממש ככלתו של הקדוש ברוך הוא, בדרגת החיבור הגבוהה ביותר.

כמי דברי תורה מתקיימין

והנה, כאשר נתבונן בשלשת השלבים הללו, נראה שתואמים הם לדבריו של רבנו הקדוש רבי חיים בן-עטר זי"ע"א בעל 'אור החיים', שדקדק בלשון הפסוק בתחלת פרשת מתן תורה (שמות יט ב): 'ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני ויחנו במדבר ויחן שם ישראל נגד הרה', והעלה שלושה תנאים מקדמים הנצרכים בעת קבלת התורה, והם: ההתאמצות והזריזות, השפלות והענוה, דיבוק חברים.

א. ההתאמצות והזריזות רמזות בדברי חכמינו ז"ל שדרשו (סנהדרין ק. תתומא בשלח כה) על פסוק זה: 'אין רפידים' אלא שפרו ידיהם מן התורה, ואותה נסיעה מרפידים

משמעותה שהתרחקו ישראל מהעצלות ומרפיון הידים שאחזו בהם ברפידים, והתגברו במדת הזריזות. ב. התנאי השני הוא השפלות והענוה, רמז בהמשכו של הפסוק - 'ויבאו מדבר סיני'. 'מדבר' הוא לשון ענוה והכנעה, וזו הכוונה הרמוזה בדברי הכתוב שהגיעו בני ישראל אל המדבר, וכך אמרו חז"ל (עירובין נד:): "מאי דכתיב 'ומדבר מתנה?' אם משים אדם עצמו כמדבר זה שהכל דשין בו, תלמודו מתקים בידו, ואם לאו אין תלמודו מתקים בידו".

ג. אלו התנאי השלישי של דבוק חברים רמזו בסופו של הכתוב - 'ויחן שם ישראל נגד הרה', וכך דרשו במכילתא (מסכתא בחדש א): "כאן השוו כלם לב אחד". ללמדנו, כי האחדות והשלום תנאי הכרחי הם בקבלת התורה.

וכך הזהירו חכמינו (תענית ז:). על הפסוק (ירמיה נ לו) 'חבר אל הבדים ונאול' - אלו תלמידי החכמים שעוסקין בתורה לבדם בלא דיבוק חברים. שלשה התנאים הללו מכוונים לשלושת שלבי הנישואין:

א. הקידושין הנעשים באמצעות כסף, מרמזים להשתוקקות ולהתאמצות. כסף הוא מלשון 'כסופין'; כאשר האדם נכסף למשהו, הוא מזדור ומתאמץ להשיגו.

ב. החופה שהיא הבאת הכלה לביתו, היא כנגד השפלות והענוה, מפני שאין בעל גאווה יכול לדור עם הקדוש ברוך הוא בכפיפה אחת, ואין השכינה שורה אלא על מי שמשפיל עצמו, כמו שאמרו חז"ל (סוטה ה:).

ג. הביאה שהיא החיבור הקירוב והיחוד השלם בין האיש לאשתו, היא כנגד התנאי השלישי - דיבוק חברים.

דגאית

נעמיק עוד בענין זה ונביא עוד מדבריו של הרב הקדוש רבי משה אליקים בריעה מקו'ניץ, שכתב בספרו 'באר משה' (פר' בשלח) ביאור נפלא על הישועה שהיתה בקריעת ים סוף, על פי האמור בשירת הים 'נחית בחסדך עם זו גאלת' (שמות טו יז):

המלה 'נחית' תתפרש מלשון ירידה למקום נחות, רמז לכך שהקדוש ברוך הוא כביכול הוריד את עצמו ממדרגתו העליונה כדי להתקרב אל עם ישראל.

תוספת לדברים הביא בשם מחותנו הרב הקדוש רבי אברהם המלאך זי"ע"א, על האמור במתן תורה 'וירד ה' על הר סיני' (שמות טו כ), כי המלים 'וירד ה' מנגנות בטעמים המכונים 'דרגא תביר', מלים בשפה הארמית שמשמעותן 'מדרגה שבורה'. רמז למאמר חכמינו ז"ל (בבבא טז.) כי לעתים על האדם לרדת ממעמדו ולשאת אשה ממדרגה פחותה לו.

כך, להבדיל, כביכול ירד הקדוש ברוך הוא מדרגתו הנשגבה כדי להתחבר לעם ישראל, שכן מעמד הר סיני היה מעין נישואין של הבורא יתברך עם עמו ישראל, כפי שדרשו חכמינו ז"ל בגמרא (תענית כז:). על הפסוק (ש"ה"ר ג יא) 'ביום חתונתו' ואמרו כי זהו מתן תורה.

היתה זו ירידה כביכול מן המדרגה העליונה של האין סוף אל עולם של גבול וצמצום, ונתגלה ה' יתברך פנים בפנים לעמו ישראל, מתוך צמצום עצום של ההארה האלקית הבלתי נתפסת.

כך גם כאמור פרש הרב הקדוש מקו'ניץ את הפסוק 'נחית בחסדך עם זו גאלת', בלשון 'ירידה', כביכול ירד הקדוש ברוך הוא ירד מדרגתו העליונה לעולם הזה, מתוך רחמינו על ישראל בשל מצבם, כדי להוציאם מגלות מצרים ולהוליך אותם אל הר סיני, שם נתן להם את התורה הקדושה.

עבת קודש

אלימך וכל הפעולות שעשו להעירו לא הועילו מאומה.

נבוכים ואובדי עצות קמו החסידים ונסעו להרב הקדוש רבי אברהם משה מפשעווארסק זי"ע לשאול בן פיו כדת מה לעשות, ויעץ להם שיביאו בן אדם מגוש חוטא ומחלל שבת ויבקשו ממנו לגעת בידו הקדושה של הרבי. כששבו מנסיעתם עשו כעצתו, ויהי, אך נגע המחלל שבת בידו של הרבי ומיד נתעורר מדבקותו העילאית.

מסופר שפעם שהה המגיד הקדוש רבי מרדכי מטשרנוביל זי"ע אצל נכד אחותו הרב הקדוש רבי ישראל מרוזין זי"ע.

בתפילת מוסף כיבד הצדיק מרוזין את דודו המגיד מטשרנוביל להתפלל מוסף לפני התבה. כידוע, דרכו של הרבי מרוזין היתה להתפלל בחדר הצמוד לבית מדרשו, ורק בעתות מיוחדות היה יוצא מחדרו להתפלל עם הצבור.

כשעמדו להתחיל באמירת קדושת 'כתר' יצא הרבי מחדרו, העמיד עצמו נגד פני המגיד מטשרנוביל, והביט על פני קדשו בשעת אמירת 'כתר'.

לאחר התפילה נגש אל המגיד מטשרנוביל ואמר: "מלאכים אומרים 'כתר', שרפים אומרים 'כתר', אבל אנחנו אמרנו היום 'כתר' באופן אחר למרבי".

משרתיו שואלים: איה?

אודות חשיבותה של תפילת 'כתר' ספר הרב הקדוש רבי פינחס מנחם מגור זי"ע בעל 'פני מנחם' לקח מופלא ממה שארע עמו בילדותו: "ילד הייתי, והבל פי ללא חטא, והגני עומד בתפלה בבית המדרש גבור, בסמיכות לאבי הקדוש בעל האמרי אמת' מגור זי"ע.

היה זה באחד החגים, התפילה היתה ארוכה, וגם הדחק היה גדול.

מכיון שכך, בשעה שעמדו הצבור בקדושת 'כתר' רמזתי לאחד מחברי שעמד לצדי וחייכתי באמצע התפלה.

אבי היה עסוק בתפילתו ולא ראה זאת, וכנראה שנודע לו זאת מאחד האנשים שהתמנו להשיגיה על הילדים בבית המדרש.

לאחר התפילה שאלני אבי: הידעת מדוע בשחרית אומרים 'קדושה' ובמוסף אומרים 'כתר'?

לאחר מכן קרא לחברי הבחור בונם לוקווער "ה"י שהיה ידידי ומדריכי על פי הוראתו, והראה לו קטע במדרש.

כעבור כמה ימים הראה לי בונם לפני לימודנו את דברי המדרש, בו נאמר שהמלאך הממנה על התפילות נוטל כל התפילות שהתפללו בכל הכנסיות כלן ועושה אותן עטרות ונותן בראשו של הקדוש ברוך הוא.

ומכל תפילה שישאל מתפללים נהיה כתר לבוא, מתפילה זכה נוצרים אבנים מאירות ויפות מאד כיהלומים, ומתפלה פשוטה האבן פחות מאירה, אבל כולן משבצות בכתר.

והוסיף ואמר לי: 'לפני כמה ימים, כשהמלאך הביא את הכתר היה בו חלל ריק, ושאל הקדוש ברוך הוא מדוע חסרה כאן אבן?'

אמר המלאך: הילד פינחס מנחם לא אמר 'כתר'...

"בשמעי כך התביישתי מאד ובכיתי, ומני אז לא חסרתני מעולם אמירת כתר כראוי".

סיפור זה נשמע מפיו הקדוש בדברו לילדי חמד ממעלת התפלה, ולאחר שסיים לספר פנה אליהם ועודדם בחיבה:

"מהבל פה של ילד שאין בו חטא נבראות האבנים היקרות ביותר!"

תפילתכם מאירה בשמים, ועליכם ועל חייכם היא בודא משפיעה לטוב, ויתכן שהיא מסייעת להעלות גם את שאר התפילות, שהרי כל ישראל ערבים זה בזה (שבועות לו), ומועילה שיאירו גם האבנים שנוברא מתפילתם של הגדולים, ויהיו כל אבני הכתר מאירים במדה שוה".

